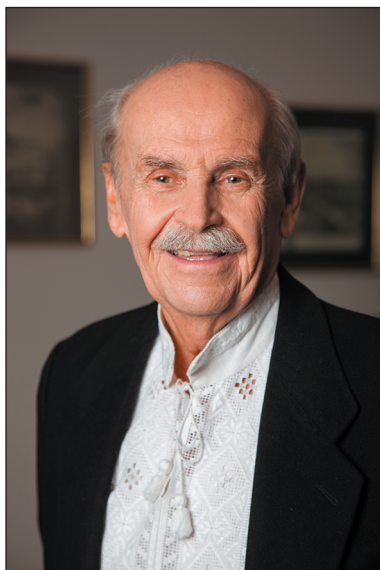

Світ допомагає Україні.

Чи може Україна допомогти світові?

Богдан Гаврилишин
доктор філософії
з економіки,
іноземний член НАН України,
президент
Фонду Богдана Гаврилишина,
Київ — Женева

25 квітня 2015 року відбулася міжнародна конференція “Стан світу, потреба в новій парадигмі та роль України в ній”, організована Благодійним фондом Богдана Гаврилишина спільно зі Всесвітньою академією мистецтва та науки (World Academy of Art and Science), Всесвітнім університетським консорціумом (World University Consortium) та Римським клубом (Club of Rome) за підтримки Національної академії наук України та Ініціативної групи “Першого грудня”.

Дискусію вели почесний президент Всесвітньої академії мистецтв і науки та член Римського клубу *Іво Клаус*, головний виконавчий директор Всесвітньої академії мистецтв і науки *Гаррі Джейкобс*, генеральний секретар Всесвітнього консорціуму університетів *Альберто Зукконі*, відомий історик *Ярослав Грицак*, дипломат і колишній міністр закордонних справ *Володимир Огризко*, голова правління “Райффайзен Банк Аваль” *Володимир Лавренчук*, віце-ректор Українського католицького університету *Мирослав Маринович*, заступник голови Адміністрації Президента України *Дмитро Шимків*, співзасновник громадської платформи “Нова країна” *Валерій Пекар*.

Основні думки, які прозвучали під час конференції, були викладені в статті Богдана Гаврилишина, розміщеній в журналі *Cadmus* (Vol. 2, Issue 4, April—May 2015). Текст статті наводимо нижче.

Наприкінці Другої світової війни США допомогли відбудувати світ завдяки плану Маршалла. *Елеонора Рузвельт*, яка очолювала Комісію Організації Об’єднаних Націй з прав людини, була рушійною силою у створенні Загальної декларації прав людини (ЗДПЛ). 10 грудня 1948 року Загальна декларація була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН. Вона мала винятково рекомендаційний характер, але викликала великі сподівання. Деякі з них були реалізовані, але труднощі з’явилися майже одразу. Вважалося, що в урядів є не тільки можливість, але й обов’язок забезпечити права їхніх громадян. Уряди стали перевантаженими та не в змозі здійснити сподівання громадян.

Уже тоді світ діяв на засадах жорсткої конкуренції між людьми, групами та країнами. У середині країн забезпечувалися права лише багатших членів суспільства, такі як доступ їхніх дітей до високоякісної освіти або право на належну охорону здоров'я. Це обмежувало здатність більшості населення забезпечити схожі права. З'явилося багато незадоволення з іще більшою критикою урядів, що робило ефективне управління складнішим.

Візьмемо, наприклад, США. У цій країні є маленька частка дуже багатих людей, але близько 45,3 мільйона людей живуть за межею бідності. Різниця між багатими та бідними є найбільшою серед 20 розвинених країн. У цієї різниці є низка негативних наслідків: стан здоров'я чи не найгірший, частина психічно хворих — найбільша, як і вартість охорони здоров'я, що припадає на людину, численні випадки позбавлення волі. Це добре описано в книзі “Зло мандрує світом” (“Ill Fares the Land”), автор якої — *Тоні Джадт*.

Подібна ситуація виникла й у відносинах між країнами. Всі демократичні країни “проповідували” біднішим країнам необхідність дотримання ЗДПЛ, однак самі ускладнювали бідним країнам процес забезпечення прав їхніх громадян. Американські, французькі, німецькі та розташовані в інших країнах мультинаціональні компанії продавали африканським країнам товари власного виробництва дорого, а купували в них сировину надто дешево. Африканські країни залишались, таким чином, бідні, і тому навіть для досить чесних урядів було неможливо задовольнити найістотніші, життєво важливі права для їхніх громадян, такі як доступ до свіжої води, до початкової освіти або будь-яку систему охорони здоров'я.

Майже в усіх країнах помітний значний зріст ВВП на душу населення. Відчуття добробуту, відповідно до класичного економічного міркування, також мало б зрости. Проте між зростанням ВВП та відчуттям добробуту не має прямого зв'язку. В деяких країнах, як, наприклад, у Коста Ріці, де ВВП на душу населення дуже низький, індекс щастя є дуже високим — 7,3 бали з 10 (12 місце з 88 країн).

В інших країнах, у яких величезна конкуренція між людьми та компаніями спричиняє багато тиску, щоб працювати краще і краще, зв'язок між високим ВВП та почуттям щастя зворотний. Наприклад, від початку січня 2008 року до квітня 2011-го більше ніж 60 працівників France Télécom покінчили життя самогубством.

Тож можна зробити висновок, що Загальна декларація прав людини та жорстокі конкурентні відносини призвели до ситуації, де всі дедалі менше виграють, а більше програють.

Світ потребує переходу на нову парадигму — Універсальну декларацію обов'язків людини (УДОЛ), де б усі щось вигравали, та переходу на співпрацю.

Чи може Україна допомогти світові в цьому переході?

Завдяки Майдану та російській агресії Україна пройшла трансформацію з плюроетнічної країни до плюроетнічної, патріотичної, політичної нації. Ця нація зробила вибір на користь Європи, європейських цінностей свободи, правди та гідності людини.

Коли на Майдані почали брутально атакувати людей, відбулась інша трансформація українців: створились медична, психіатрична, освітня, релігійна служби. Ці служби створили поодинокі фахівці у своїх галузях без наказів чи допомоги влади, а через почуття обов'язку перед своїми співгромадянами та країною. До кожного з ініціаторів різних служб долучились інші кваліфіковані люди. З'явилась справжня співпраця. Більше того, на Майдані не виникло подібних паралельних служб, там не було конкуренції!

Між сказаним вище та прямою демократією, як у Швейцарії, є схожість. Швейцарський Парламент обирає сім членів Федеральної Ради (уряд) із чотирьох найбільших політичних партій. Члени Федеральної Ради не є представниками від їхніх партій, але вони несуть із собою їхню ідеологію. Процес прийняття рішень вимагає знаходження консенсусу радше, ніж простого голосування. Кожен із членів Ради висловлює свої занепокоєння стосовно тем, про які вони піклуються: представники соціалістичної партії будуть намагатися дістати більше грошей для освіти та охорони здоров'я, представники ліберальної — кращі умови для бізнесу і так далі. Таким чином, кожен щось дістає і ніхто не програє.

Цінності та поведінка на Майдані (відчуття обов'язку та співпраця), як і швейцарський консенсус, необхідні, щоб оздоровити світ.

Усе більше та більше людей із різних країн та різних професій дискутують про обов'язки — відповідальність. Частина людства виглядає готовою перейти до виграшної парадигми.

Відгук на потенційну потребу Універсальної Декларації обов'язків людини був ініційований під час зустрічі членів Наглядової ради Світової академії мистецтва та науки (САМН), яка відбулась у вересні 2013 року в Оттаві. Разом із моїми колегами з Академії я порушив питання потреби УДОЛ та запропонував підготувати попередній список обов'язків. Я працював над списком із *Олександром Теличко*, моєю 23-річною українською асистенткою в Женеві, де я є Президентом Фондації Відродження. Моя асистентка чотиримовна, має два університетські дипломи з Франції та отримує третій в Університеті Женеві. Я поінформував Президента САМН про те, що Олександра допоможе мені, переглядаючи все, що було зроблено в минулому стосовно ідеї потреби УДОЛ. Її швидко призначили молодшим науковцем САМН.

Процес поширення запропонованого списку УДОЛ почався. У листопаді 2014 року відбулась конференція в Алмати (Казахстан) за участі членів САМН та Світового Університетського Консорціуму (консорціум зацікавлених сторін у просуванні нової

парадигми у вищій освіті в XXI ст.). Щоб підкреслити важливість ролі молодого покоління у переході до нової парадигми, я попросив мою асистентку поїхати до Алмати, щоб представити пропоновану Декларацію обов'язків людини. Голова Наглядової Ради САМН написав після конференції, що **Олександра Теличко** надзвичайно добре з цим впоралась.

Однак була ще одна ініціатива. Дві 22-річні українки, які вже мають диплом бакалавра, вивчали функціонування Генеральної Асамблеї ООН та запропонували, щоб до української делегації в ООН включили двох представників молодого покоління. Ми попросили у Міністерства зовнішніх справ України прийняти цих двох осіб як офіційних членів делегації. Це було зроблено вперше за часів незалежності України від 1991 року. Одним із завдань молодих представниць була підготовка фундаменту для презентації Пропонованої декларації обов'язків людини під час дискусії в Генеральній Асамблеї цілей розвитку тисячоліття на 2015–2025 роки. Наші два молодих делегати налагодили гарні зв'язки з молодими делегатами з інших країн, співпрацювали з ними, пропонуючи кращу молодіжну політику та просуваючи прийняття УДОЛ.

Нещодавно я отримав листа від Голови Української делегації до ООН, у якому він написав, що дві молоді дівчини працювали дуже ефективно у різних комітетах та що включення представників молодого покоління до делегації має стати звичною практикою.

Минулого року єпископ **Борис Гудзяк**, ректор Українського Католицького Університету (УКУ) у Львові, який тепер перебуває у Парижі, сказав: *“Трансформація України нагадала європейцям про їхні цінності”*. Він додав, що саме студенти УКУ у Львові перші вийшли на їхній Майдан до 29 листопада 2013 року та закликали молодь зробити те ж саме у Києві. Повища цитата підкреслює важливу роль, що відіграє молоде покоління у трансформації українського народу. Це передбачає, що трансформація правління України також буде здійснена молодими людьми.

Ще до Майдану, у 2013 році, ми розпочали програму *“Молодь змінить Україну”* (МЗУ).

Її місія — трансформація без революції структури політичної влади, економічної системи, соціальної політики та політики щодо навколишнього середовища. Як працює програма? Активні молоді люди у віці 20–35 років, з гарною освітою в одній зі згаданих сфер, зі знанням англійської мови та зацікавлені у кращому майбутньому для України, формують групи від 5 до 7 осіб. У кожній групі є юрист, політолог, економіст, соціолог і еколог, чи культурний антрополог, або особи, які мають досвід чи велике зацікавлення в цих напрямках. Сформовані групи вивчають досвід декількох європейських країн, які досягли найвищого рівня людського й економічного розвитку, і для яких характерні:

— повна політична свобода (прозорість і відкритість влади);

— певний рівень економічного добробуту для всього населення;

— соціальна справедливість, особливо у сферах освіти, охорони здоров'я, безробіття, пенсійного забезпечення;

— симбіотичне співжиття з біосферою (природою, навколишнім середовищем, а не її експлуатація, руйнування та забруднення).

Чітка ціль уже сказаного — визначити та вивчити складові елементи для майбутньої “архітектури суспільного ладу” України, яка відповідає чотирьом зазначеним характеристикам. Ці молоді люди продовжують працювати над трансформацією України двома різними способами: деякі з них формують групи та готуються до виборів 2015 року до міських та обласних рад. Вони будуть ідеологічною, програмовою і моральною більшістю. Інші створять групи відповідно до професійних критеріїв (фінанси, освіта, охорона здоров'я, охорона навколишнього середовища) та приєднаються до органів виконавчої влади. В майбутньому може з'явитися нова політична партія широкого спектру (соціалістична, центристська та ліберальна). Коли Україна стане трансформованою, життя та дії відповідно до нової парадигми поширяться до більшості населення, її громадського суспільства, освітньої, політичної та бізнес-сфери.

Коли світ перейде до нової парадигми, значно більша частина його населення буде спроможна користуватись своїми правами, як зазначено в ЗДПЛ 1948 року.

У підсумку — світ не є здоровий. Йому потрібна допомога, щоб вилікуватись, оживити цінності свободи, людської гідності, верховенства права, соціальної справедливості, радше чим зосередження лише на грошах. Перехід від ситуації, де хтось виграє, а хтось програє, до ситуації, де всі щось виграють, є необхідним завдяки зміні взаємовідносин, діючи через почуття обов'язку та у душі співпраці.

Україна може допомогти у цьому процесі, тому що сама пройшла через дуже болючу трансформацію нації, її цінностей та поведінки, зазначених вище. ■

Література

1. **DeNavas-Walt, Carmen and Bernadette D. Proctor**, U.S. Census Bureau, Current Population Reports, p. 60–249, Income and Poverty in the United States: 2013, U.S. Government Printing Office, Washington, DC, 2014.
2. “State of the Union: The Poverty and Inequality Report 2014” by the Stanford Center on Poverty and Inequality.
3. **Tony Judt**. *III Fares the Land*, Penguin Books, 2011.
4. The Fragility of the “Failed State” Paradigm: A different International Law Perception of the Absence of Effective Government, Neyire Akpinarli, Martinus Nijhoff publishers / Brill Academic, 2009, p. 207.
5. “Costa Rica”. International Monetary Fund.
6. **Helliwell John F., Richard Layard, Jeffrey Sachs** (eds.). *World Happiness Report*, 2013. New York: UN Sustainable Development Solutions Network, p. 22.
7. **Bernard Nicolas**. Humiliation, depression, demission: l'offre triple play de France Telecom [archive], LesInrocks.com, 2010/09/25.
8. La Confederation en bref 2014, p. 41. ст. 9–11 даного документа.